

VERANTWOORDING KERNDOELEN BURGERSCHAP

Binnen Leskracht Wereldoriëntatie en
Leskracht Taal & Lezen

Binnen Leskracht wordt burgerschapsonderwijs niet als losstaand vak aangeboden, maar geïntegreerd in het thematisch onderwijs met schoolbrede activiteiten. Dit document beschrijft hoe de werkwijze en materialen bijdragen aan de conceptkerndoelen voor burgerschap in het primair onderwijs (versie SLO, maart 2024).

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht

Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

INHOUDSOPGAVE

Gedragsverwachtingen als basis	3
Koppeling aan de conceptkerndoelen burgerschap	3
Conclusie en borging	4
Aanbeveling richting inspectie	4
De Leskracht-thema's	5
Koppeling aan de conceptkerndoelen burgerschap	5
Thema: Jij en ik	6
Thema: Samenleving	7
Thema: Mijn dorp/stad	8
Thema: St. Juttemis tot party	9
Thema: Duurzaam leven	10
Thema: Van handel naar industrie	11
Thema: Ontwerpen en produceren	12
Thema: Zoogdier mens	13
Thema: Flora en fauna	14
Thema: Weer en klimaat	15
Thema: Tweede Wereldoorlog	16
Thema: Uitvinders	17
Thema: Techniek moet je doen	18
Thema: Natuurkrachten	19
Thema: Wereldse gebieden	20
Thema: Werelds leven	21
Thema: Oeroude verhalen	22
Conclusie en borging	23
Aanbeveling richting inspectie	23
Leskracht Taal & lezen	24
Koppeling aan de conceptkerndoelen Burgerschap	24
Conclusie	27
Borging	27
Aanbeveling richting inspectie	27

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

GEDRAGSVERWACHTINGEN ALS BASIS

Binnen Leskracht Wereldoriëntatie en Leskracht Taal & lezen werken we met heldere gedragsverwachtingen die leerlingen inzicht geven in welk gedrag wenselijk is om goed samen te kunnen werken en bij te dragen aan een schoolcultuur waarin goed samenleven centraal staat. Voor groep 1 & 2 zijn de SEO-kaarten standaard onderdeel van de werkwijze. Deze kaarten helpen kleuters om hun emoties te herkennen en benoemen, sociaal-emotionele handelingen te oefenen en interactievaardigheden spelenderwijs te ontwikkelen. De STARS en RAS voor groep 3 t/m 8 zijn gericht op het verbeteren van samenwerking, gespreksvaardigheid en sociale interactie. Ze bevatten materialen en werkvormen waarmee leerlingen actief oefenen met afspraken, regels en samenwerking.

Het werken met de gedragsverwachtingen van Leskracht (SEO-kaarten, STARS-box en RAS-cards) is een krachtig middel om structureel te werken aan een positieve, democratische en inclusieve schoolcultuur. Door actief met deze materialen te werken:

- oefenen leerlingen sociale vaardigheden,
- worden ze zich bewust van hun gedrag,
- leren ze hoe ze kunnen bijdragen aan een positief groepsklimaat.

De SEO-kaarten, STARS en RAS worden ingezet binnen coöperatieve werkvormen, klassengesprekken en groepsopdrachten en andere vormen van communiceren, waarbij de leerkracht begeleidt en het groepsproces structureel ondersteunt.

Koppeling aan de conceptkerndoelen burgerschap

Kerndoel 1: Schoolcultuur

De school zorgt voor een respectvolle, inclusieve en veilige schoolcultuur waarin leerlingen actief betrokken zijn.

→ De SEO-kaarten, STARS en RAS dragen direct bij aan dit doel. Door afspraken over gedrag expliciet te maken en met de klas te oefenen, ontstaat een gedeelde basis voor interactie. Leerlingen ervaren invloed, veiligheid en betrokkenheid in samenwerking.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht

Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Kerdoel 2: Diversiteit

Leerlingen leren dat mensen verschillend zijn, hoe hiermee om te gaan en welke betekenis dit heeft in de samenleving.

→ Binnen de SEO-kaarten, STARS en RAS leren leerlingen rekening te houden met verschillen in gedrag, communicatie en werkstijlen. Dit vergroot het begrip voor diversiteit binnen de groep.

Kerdoel 3: Democratische waarden

Leerlingen leren over democratische waarden en hoe die richting geven aan samenleven.

→ Door afspraken samen na te leven, te reflecteren op gedrag en zich bewust te worden van hun rol binnen groepsprocessen oefenen leerlingen met waarden als gelijkwaardigheid, respect en solidariteit, terwijl de leerkracht de verantwoordelijkheid voor het groepsproces draagt.

Kerdoel 4: Maatschappelijke betrokkenheid

Leerlingen doen ervaringen op met zorgen voor anderen en bijdragen aan de gemeenschap.

→ De SEO-kaarten, STARS en RAS stimuleren actief groepsdenken, hulpgedrag en het besef dat samenwerken een gezamenlijke verantwoordelijkheid is.

Kerdoel 5: Democratische betrokkenheid

Leerlingen oefenen met invloed uitoefenen op besluitvorming en leren hoe democratie werkt.

→ Door leerlingen mee te laten denken over regels, afspraken en het evalueren van samenwerking, oefenen zij actief met inspraak, keuzes maken en gezamenlijk besluiten nemen.

Kerdoel 6: Maatschappelijke vraagstukken

Leerlingen leren actuele maatschappelijke vraagstukken herkennen, verkennen en duiden vanuit verschillende perspectieven.

→ De SEO-kaarten, STARS en RAS bereiden leerlingen voor op deze verkenning door hen gespreks- en samenwerkingsvaardigheden aan te leren die essentieel zijn voor het voeren van een respectvolle dialoog over maatschappelijke thema's.

Conclusie en borging

De gedragsverwachtingen zijn geen losstaande interventie, maar een fundamenteel onderdeel van hoe burgerschap in de praktijk gebracht wordt in de klas. Door het expliciet oefenen van gedragsverwachtingen binnen coöperatief werken en verschillende vormen van communiceren, fungeren de SEO-kaarten, STARS en RAS als houdingsdoel naast de inhoudelijke lesdoelen (kennis en vaardigheden) en dragen ze aantoonbaar bij aan het realiseren van de burgerschapsdoelen zoals geformuleerd in de conceptkerndoelen.

Aanbeveling richting inspectie

Zorg voor structurele inzet van de SEO-kaarten, STARS en RAS in samenhang met thematisch onderwijs, en borg dit binnen het schoolbeleid voor burgerschapsvorming.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

DE LESKRACHT-THEMA'S

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de thematische werkwijze van Leskracht Wereldoriëntatie bijdraagt aan de invulling van de conceptkerndoelen voor burgerschap in het primair onderwijs (SLO, 2024). Leskracht biedt thematisch, kennisrijk onderwijs waarbij leerlingen de wereld betekenisvol verkennen en tegelijkertijd actief burgerschapscompetenties ontwikkelen.

Elk Leskrachtthema biedt kansen voor het ontwikkelen van historisch, geografisch, natuurwetenschappelijk en maatschappelijk inzicht. Binnen thema's als 'Jij en ik', 'Samenleving', 'Duurzaam leven' of 'Tweede Wereldoorlog' oefenen leerlingen met samenwerken, reflecteren op waarden, het vormen van meningen, en het begrijpen van maatschappelijke structuren en dilemma's. De koppeling van rijke leerinhouden met gedragsverwachtingen (SEO, STARS en RAS) zorgt voor een doordachte en geïntegreerde aanpak van burgerschap.

Koppeling aan de conceptkerndoelen burgerschap

In de verantwoording wordt per thema beschreven:

1. Vanzelfsprekend aangeboden Burgerschapsdoelen
2. Doelen die aanvullend aangeboden kunnen worden
3. Doelen die niet of nauwelijks aan bod komen

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Jij en ik

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Binnen dit thema wordt expliciet aandacht besteed aan het bijdragen aan een positief klimaat op school. Leerlingen stellen samen klassenregels op en oefenen met het naleven hiervan, ondersteund door materialen zoals de SEO-kaarten (voor de onderbouw) en RAS en STARS (voor midden- en bovenbouw). Zo leren zij hoe je een veilige en inclusieve schoolomgeving creëert en onderhoudt.
- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Leerlingen ontdekken overeenkomsten en verschillen tussen zichzelf en anderen in gezinssamenstellingen, gewoontes en achtergronden.. Ze verkennen thema's als discriminatie, pesten en respectvol omgaan met elkaar.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Gesprekken over samenleven, normen en waarden, discriminatie en pesten vormen de kern van dit thema. Leerlingen leren dat waarden en normen richting geven aan samenleven, bijvoorbeeld door te bespreken waarom afspraken nodig zijn en hoe je rekening houdt met elkaar.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Maatschappelijke onderwerpen zoals ongelijkheid, sociale verschillen en multiculturele samenlevingen komen vanzelfsprekend aan bod. Leerlingen denken na over keuzes, conflicten en manieren om samen vrede te bewaren.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Door bijvoorbeeld samen een activiteit voor de klas, school of buurt op te zetten, kunnen leerlingen ervaren hoe ze kunnen bijdragen aan een gemeenschap en zorgen voor anderen. Bijvoorbeeld door het schrijven van een kaart aan eenzame ouderen of het opzetten van een anti-pestproject.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Politieke besluitvorming komt in dit thema niet vanzelfsprekend aan bod, maar kan versterkt worden door bijvoorbeeld een klassendebat te organiseren of te stemmen over gezamenlijke afspraken.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- Geen uitgesloten doelen

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht

Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Samenleving

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Leerlingen onderzoeken hoe mensen in de samenleving verschillen in achtergrond, cultuur, beroepen en levenswijze. Daarbij leren ze respectvol omgaan met overeenkomsten en verschillen.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Normen en waarden in groepen, het belang van regels en afspraken en de noodzaak van solidariteit en gelijkwaardigheid zijn kernonderwerpen. Leerlingen ervaren hoe deze waarden richting geven aan samenleven.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Leerlingen leren hoe de democratie in Nederland werkt. Onderwerpen zoals verkiezingen, het koningshuis, parlement, regering en de totstandkoming van wetten komen aan bod. Zij ontdekken hoe burgers invloed kunnen uitoefenen op besluitvorming.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Onderwerpen als werkloosheid, armoede, verschillen in woon- en leefomstandigheden en hoe mensen samenleven in verenigingen en organisaties komen vanzelfsprekend aan bod.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Expliciet aandacht besteden aan het bijdragen aan een positief klimaat op school, bijvoorbeeld door samen klassenregels op te stellen en actief na te leven (met gebruik van SEO-kaarten, RAS en STARS).
- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Dit kan versterkt worden door leerlingen zelf projecten te laten bedenken en uitvoeren voor hun buurt of school, zodat zij ervaren hoe zij kunnen bijdragen aan een gemeenschap. Voor de uitvoering kunnen leerkrachten gebruik maken van de Lichtpuntjes/Spotjes, zoals een interview, debat, brief/mail, telefoneren, rap, etc).

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- Geen uitgesloten doelen

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Mijn dorp/stad

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Leerlingen onderzoeken hoe mensen in hun dorp of stad verschillen in achtergrond, beroepen, levensstijl en cultuur. Zij leren oog te hebben voor de diversiteit in hun eigen leefomgeving.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Leerlingen leren hoe een gemeente bestuurd wordt. De gemeenteraad, lokale verkiezingen en besluiten over de inrichting van de leefomgeving komen aan bod. Zij ontdekken hoe inwoners invloed kunnen uitoefenen op lokale besluitvorming.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Leerlingen verdiepen zich in voorzieningen in hun eigen omgeving, zoals woningbouw, verkeer en duurzaamheid. Zij leren hoe deze onderwerpen de samenleving beïnvloeden en ervaren dat dit maatschappelijke vraagstukken zijn.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Door bijvoorbeeld met de klas afspraken te maken over hoe je samen zorgt voor een prettige en veilige leeromgeving, kan dit doel explicieter versterkt worden (zie SEO-kaarten, RAS en STARS).
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Waarden als gelijkwaardigheid en solidariteit kunnen nadrukkelijker besproken worden, bijvoorbeeld door gesprekken over hoe iedereen in het dorp of de stad mee kan doen en meetelt.
- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Dit kan versterkt worden door leerlingen een bijdrage te laten leveren aan hun buurt of school, bijvoorbeeld via een schoonmaakactie, een onderzoek naar verkeersveiligheid of een ontmoeting met wijkbewoners. Voor de uitvoering kunnen leerkrachten gebruik maken van de Lichtpuntjes/Spotjes, zoals een interview, debat, brief/mail, telefoneren, rap, etc).

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- Geen uitgesloten doelen

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: St. Juttemis tot party

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Doordat leerlingen op school samen feesten en vieringen voorbereiden en beleven (lampionnen voor Sint Maarten, kerstviering, Sinterklaas), dragen ze automatisch bij aan een positief en gezamenlijk schoolklimaat. Ze leren afspraken maken en respecteren, en ervaren hoe het is om samen activiteiten vorm te geven.
- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Leerlingen onderzoeken verschillende feesten, tradities en gebruiken, zowel lokaal als internationaal. Ze leren verschillen in cultuur, achtergrond en gewoonten herkennen en respecteren.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Activiteiten zoals samen vieren, afspraken maken rond feesten en het bespreken van waarden die horen bij rituelen en tradities raken direct aan dit kerndoel. Leerlingen leren waarom regels belangrijk zijn en wat solidariteit en gelijkwaardigheid betekenen.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Kan versterkt worden door een feest of viering te koppelen aan een goed doel of een buurtinitiatief. Zo ervaren leerlingen hoe zij kunnen zorgen voor anderen en betrokken zijn bij bredere sociale verbanden.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Door leerlingen actief te laten meepraten en beslissen over de invulling van het feest (bijvoorbeeld over het programma of de versiering), leren ze omgaan met inspraak en gezamenlijke keuzes maken.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Dit thema draait om feestcultuur en tradities, waardoor bredere maatschappelijke vraagstukken zoals duurzaamheid, inclusie van kwetsbare groepen of verschillen in kansen niet vanzelfsprekend aan bod komen. Door hier bewust gesprekken over te voeren (bijvoorbeeld: kan iedereen meedoen, hoe vier je duurzaam feest?), kan ook dit kerndoel aan bod komen.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- Geen uitgesloten doelen

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Duurzaam leven

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Leerlingen ontdekken hoe ze zelf kunnen bijdragen aan een duurzamere wereld door bewuste keuzes te maken, zoals afval scheiden, energie besparen of zuiniger consumeren. Ze ervaren wat het betekent om zorg te dragen voor hun omgeving.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Het thema draait om grote vraagstukken zoals klimaatverandering, milieubelasting en het gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Leerlingen leren deze herkennen en verkennen verschillende perspectieven, inclusief acties van groepen als Extinction Rebellion en boerenprotesten tegen stikstofbeleid.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Dit kan expliciet gekoppeld worden door bijvoorbeeld samen een kleding- of speelgoedinzamelingsactie te organiseren, of een lokale samenwerking met een organisatie zoals het Leger des Heils aan te gaan. Zo ervaren leerlingen hoe ze in groepsverband verantwoordelijkheid nemen en bijdragen aan hun directe omgeving.
- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Binnen het thema kan expliciet aandacht besteed worden aan de verschillende groeperingen in de samenleving en hun keuzes rondom duurzaamheid, zoals vegetariërs, niet-vegetariërs, mensen die bewust lokaal kopen of juist goedkoop wereldwijd inkopen.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Krijgt meer nadruk door leerlingen actief keuzes en standpunten te laten innemen over ingrepen van de mens, zoals het stikstofbeleid of lokale milieumaatregelen. Dit kan bijvoorbeeld door leerlingen te laten stemmen over duurzame oplossingen of door hen mini-debatten te laten voeren, waarmee ze oefenen met inspraak en meningsvorming.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Dit kerndoel, waarin het gaat over rechten, vrijheid en gelijkwaardigheid als fundamenteën van de samenleving, komt in dit thema niet vanzelfsprekend aan bod.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht

Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Van handel naar industrie

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Leerlingen leren over het slavernijverleden via de WIC die slaven uit Afrika haalde om op plantages te werken in de Nieuwe Wereld. Zo ontdekken ze hoe Nederland mede daardoor een multiculturele samenleving werd.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Het thema behandelt hoe kinderarbeid leidde tot maatschappelijk verzet en het kindwetje van Van Houten, hoe de industriële revolutie emancipatiebewegingen op gang bracht en hoe onder leiding van Thorbecke in 1848 een grondwet tot stand kwam die de macht van de koning beperkte en burgerrechten versterkte. Daarmee leren leerlingen hoe waarden zoals gelijkwaardigheid, vrijheid en solidariteit via wetten en bewegingen zijn verankerd.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Leerlingen ontdekken hoe burgers in het verleden invloed kregen op besluiten, zoals via de grondwet en via emancipatiebewegingen die streden voor betere rechten en inspraak. Ze leren zo dat inspraak en gezamenlijke besluiten niet vanzelfsprekend zijn, maar historisch bevochten.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Het thema behandelt maatschappelijke kwesties als arbeidsomstandigheden, globalisering, consumptie en de invloed van reclame en media. Leerlingen leren deze vraagstukken herkennen en vanuit verschillende perspectieven bekijken (bijv. arbeiders, fabrikanten, consumenten).

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Kan versterkt worden door samen een markt of mini-fabriek in de klas op te zetten waarin leerlingen afspraken maken, taken verdelen en gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het resultaat. Zo oefenen ze met 'gezamenlijk regels en afspraken naleven' en 'bijdragen aan een positief en veilig klimaat op school' (zie SEO-kaarten, RAS en STARS).

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid)**

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Ontwerpen en produceren

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- Geen vanzelfsprekend aangeboden doelen

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Er is geen expliciete aandacht voor het gezamenlijk vormgeven aan de democratische schoolcultuur.
- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Kan laagdrempelig versterkt worden door leerlingen tijdens het ontwerpen bewust te laten nadenken over hun doelgroep: wat heeft de consument of gebruiker nodig en hoe kan ons product een oplossing bieden?
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Kan versterkt worden door leerlingen samen te laten besluiten welk probleem ze willen oplossen of welk ontwerp ze willen uitvoeren. Bijvoorbeeld door te stemmen op het beste idee of gezamenlijk te discussiëren over voor- en nadelen.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Diversiteit in achtergronden, opvattingen en gebruiken komt in dit thema niet vanzelfsprekend aan bod.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Waarden zoals rechtvaardigheid en solidariteit komen niet direct naar voren in een technisch ontwerpproces.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Dit thema gaat niet over grotere maatschappelijke vraagstukken.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht

Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Zoogdier mens

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Leerlingen onderzoeken verschillen en overeenkomsten tussen mensen als zoogdieren, waarbij ze niet alleen leren over lichamelijke overeenkomsten en verschillen zoals gender, seksuele oriëntatie, beperkingen, uiterlijk en huidskleur, maar ook over leefstijlgewoonten, zoals voeding, sporten, ontspanning en verslaving.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Leerlingen leren dat iedereen recht heeft op gelijkwaardigheid en lichamelijke integriteit. Dit komt in dit thema terug bij onderwerpen als hoe mensen hun gevoelens en liefde kunnen uiten, hoe volwassenen verantwoordelijk zijn voor de veiligheid van kinderen, en de rechten van kinderen om informatie te krijgen en hun eigen grenzen te bewaken.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Dit thema raakt vanzelf aan maatschappelijke vraagstukken rondom gezondheid, leefstijl en zorg. Zo kun je bijvoorbeeld met leerlingen onderzoeken waarom overgewicht en obesitas zo'n groot probleem zijn geworden, hoe sporten en bewegen bijdragen aan een gezonde samenleving, of wat de rol van vaccinaties is bij het beschermen van groepen mensen.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Kan verdiept worden door leerlingen te laten nadenken over zorg voor hun eigen lichaam en geest, maar ook hoe we in onze samenleving georganiseerd hebben dat zorg toegankelijk is voor iedereen. Bijvoorbeeld door te kijken naar hoe en waarom we gebruikmaken van gezondheidszorg, en welke instanties er zijn die dat regelen.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Gezamenlijke afspraken of bijdragen aan het schoolklimaat zijn in dit niet vanzelfsprekend verweven.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Dit kerndoel wordt in dit thema niet expliciet aangesproken.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Flora en fauna

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- Geen vanzelfsprekend aangeboden doelen

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Kan verdiept worden door leerlingen actief iets te laten doen voor hun omgeving, zoals een schooltuin aanleggen, een insectenhotel maken of een zwerfafvalactie organiseren. Zo leren ze dat ze zelf kunnen bijdragen aan het welzijn van hun leefomgeving.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Dit kan versterkt worden door met leerlingen te bespreken hoe menselijk handelen impact kan hebben op natuur en biodiversiteit. Bijvoorbeeld door te praten over afval, klimaatverandering, of de gevolgen van bouwen en landbouw voor leefgebieden.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Gezamenlijke afspraken of bijdragen aan het schoolklimaat zijn in dit niet vanzelfsprekend verweven.
- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Diversiteit zoals bedoeld in wordt niet behandeld binnen dit thema.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Waarden zoals rechtvaardigheid, solidariteit en vrijheid komen niet vanzelfsprekend aan bod.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Dit kerndoel wordt niet vanzelf behandeld in dit thema.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Weer en klimaat

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Leerlingen onderzoeken natuurkundige verschijnselen zoals temperatuur, wind, neerslag en extreme weersomstandigheden en leggen hierbij verbanden met klimaatverandering, stijgende temperaturen en gevolgen voor de leefomgeving.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Dit doel kan versterkt worden door leerlingen actief te betrekken bij projecten rondom de eigen schoolomgeving. Denk aan het maken van een hitte- of regenplan voor het plein, het installeren van regentonnen, of samen een flyer ontwerpen voor de social media van de school over wat te doen bij onweer. Zo ervaren leerlingen hoe je als groep verantwoordelijkheid neemt voor een veilige en zorgzame schoolcultuur die inspeelt op weer en klimaat.
- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Dit doel kan versterkt worden door leerlingen bewust te laten nadenken over de invloed van menselijk gedrag op het klimaat. Voorbeelden zijn discussies over energieverbruik, de impact van vliegen naar vakantiebestemmingen of de rol van activisten zoals Greta Thunberg. Dit helpt leerlingen beseffen dat hun eigen keuzes en die van anderen effect hebben op de samenleving en het klimaat.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Diversiteit zoals bedoeld in wordt niet behandeld binnen dit thema.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Waarden zoals rechtvaardigheid, solidariteit en vrijheid worden niet standaard behandeld.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Dit kerndoel wordt niet vanzelf behandeld in dit thema.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Tweede Wereldoorlog

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Leerlingen onderzoeken tijdens dit thema hoe vrijheid, rechtvaardigheid en solidariteit onder druk stonden in WOII, en wat dit voor mensen betekende. Ze leren nadenken over hoe democratische waarden zoals vrijheid van meningsuiting en gelijkheid essentieel zijn in een samenleving.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Door te leren over oorlog en vrede, conflicten en herdenken, komen leerlingen vanzelf in aanraking met maatschappelijke vraagstukken rondom vrijheid, vrede en het oplossen van conflicten. Ze leggen verbindingen naar het heden, zoals hoe we herdenken en wat dit betekent voor onze samenleving.
- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** In dit thema komt diversiteit vanzelfsprekend aan bod doordat leerlingen leren over de Jodenvervolgung en andere groepen die doelwit waren van discriminatie en uitsluiting.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Kan verdiept worden door leerlingen een bijdrage te laten leveren aan een lokale herdenking of gezamenlijke activiteit rondom 4 of 5 mei, zoals het maken van herdenkingskunst, gedichten of een kleine ceremonie. Zo ervaren ze hoe ze kunnen bijdragen aan het levend houden van het collectief geheugen en de onderlinge verbondenheid.
- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Kan worden meegenomen door samen afspraken te maken over hoe respectvol om te gaan met herdenkingen of hoe ze samen een herdenkingsmoment vormgeven.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Dit kerndoel, waarin leerlingen oefenen met samen keuzes maken, stemmen en omgaan met meerderheidsbesluiten, komt niet vanzelf aan bod in dit thema.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Uitvinders

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Binnen dit thema maken leerlingen kennis met historische figuren en gebeurtenissen die te maken hebben met diversiteit, zoals de slavenarbeid op plantages, het Kinderwetje van Van Houten, Aletta Jacobs en de Grondwet van 1848 met de uitbreiding van het kiesrecht.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Leerlingen leren hoe rechten, gelijkheid en vrijheid bevochten en vastgelegd werden, bijvoorbeeld door het verzet tegen kinderarbeid, de opkomst van emancipatiebewegingen en de invoering van de Grondwet van 1848.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Leerlingen leren over het ontstaan van een parlementair stelsel en de toename van volksinvloed, gekoppeld aan onderwerpen zoals het ontstaan van het Koninkrijk der Nederlanden, de uitbreiding van het kiesrecht tot algemeen kiesrecht (voor mannen én vrouwen) en het ontstaan van politieke partijen.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Leerlingen denken na over de gevolgen van historische en maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de slavernij, het Kinderwetje, de rol van Aletta Jacobs, en de invloed van uitvindingen zoals stoomkracht, de eerste trein en de boekdrukkunst op de samenleving.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Dit doel kan versterkt worden door leerlingen bewust te laten kiezen voor ontwerp- of onderzoekopdrachten die een bijdrage leveren aan de samenleving. Bijvoorbeeld door een uitvinding te bedenken die aansluit bij hedendaagse uitdagingen.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Hoewel samenwerken wordt gestimuleerd, is er geen expliciete aandacht voor het samen vormgeven van een democratische schoolcultuur.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Techniek moet je doen

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Leerlingen maken kennis met verschillende energiebronnen, zoals fossiele brandstoffen, zonne-energie en windenergie, en begrijpen hoe deze gebruikt kunnen worden voor het ontwerpen en creëren van producten in de maatschappij.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Kan laagdrempelig versterkt worden door leerlingen tijdens het ontwerpen bewust te laten nadenken over hun doelgroep: wat heeft de consument of gebruiker nodig en hoe kan ons product een oplossing bieden?
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Kan versterkt worden door leerlingen samen te laten besluiten welk probleem ze willen oplossen of welk ontwerp ze willen uitvoeren. Bijvoorbeeld door te stemmen op het beste idee of gezamenlijk te discussiëren over voor- en nadelen.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Er is geen expliciete aandacht voor het gezamenlijk vormgeven aan de democratische schoolcultuur.
- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Diversiteit in achtergronden, opvattingen en gebruiken komt in dit thema niet vanzelfsprekend aan bod.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Waarden zoals rechtvaardigheid en solidariteit komen niet direct naar voren in een technisch ontwerpproces.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Natuurkrachten

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Leerlingen onderzoeken hoe natuurkrachten zoals licht, warmte, elektriciteit en waterkracht worden toegepast in het dagelijks leven en in de maatschappij. Ze leren over energiebronnen zoals zonne-energie, windenergie en fossiele brandstoffen, en ontdekken welke invloed deze hebben op de leefomgeving en het gebruik van producten.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Kan versterkt worden door leerlingen tijdens het onderzoeken van fossiele en duurzame energiebronnen bewust te laten nadenken over de maatschappelijke gevolgen en de behoeften van gebruikers. Zij verkennen hoe uitvindingen en ontwerpen (bijvoorbeeld rond energievoorziening) een bijdrage kunnen leveren aan de samenleving.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Er is geen expliciete aandacht voor het gezamenlijk vormgeven aan de democratische schoolcultuur.
- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Diversiteit in achtergronden, opvattingen en gebruiken komt in dit thema niet vanzelfsprekend aan bod.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Waarden zoals gelijkwaardigheid en solidariteit komen niet direct naar voren in een technisch of natuurkundig onderzoeksproces.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Er zijn geen vanzelfsprekende momenten om te werken aan gezamenlijke besluitvorming of inzicht in democratische processen.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Wereldse gebieden

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Geen** – het thema richt zich op aardrijkskundige kennis (landschappen, grondsoorten, bergen, natuurgebieden, klimaten) en heeft geen directe koppeling met de kerndoelen van burgerschap.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Kan worden versterkt door leerlingen te laten nadenken over hoe mensen kunnen bijdragen aan het behoud van natuurgebieden of het tegengaan van schade door toerisme, bijvoorbeeld door het maken van een actieplan om afval in lokale bossen of duinen te verminderen of het ontwerpen van een campagneposter voor duurzaam toerisme.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Kan worden toegevoegd door in te gaan op hoe geografische omstandigheden invloed hebben op actuele vraagstukken zoals overstromingen, droogte of natuurbehoud, bijvoorbeeld door te bespreken hoe klimaatverandering invloed heeft op het smelten van gletsjers en wat dit betekent voor de zeespiegel.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** De focus ligt buiten de schoolcontext; de school als democratische oefenplek komt in dit thema niet aan bod.
- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Geen aandacht voor verschillen in achtergronden, opvattingen of gebruiken.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Waarden als rechtvaardigheid of gelijkheid komen niet naar voren.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Geen koppeling met democratische processen of besluitvorming.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Werelds leven

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Leerlingen vergelijken mensen, gebouwen en gewoontes tussen vakantiebestemmingen en de eigen woonomgeving. Ze leren dat er verschillen zijn in leefomstandigheden, gebruiken en voorzieningen, en ontwikkelen respect voor andere leefwijzen.
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Leerlingen leren over het bestuur in Nederland en vergelijken dit met bestuursvormen in andere landen. Zo ontdekken zij hoe waarden als vrijheid, gelijkheid en solidariteit in verschillende contexten vorm krijgen en wat dit betekent voor burgers.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** In dit thema kan het gaan over armoede in bepaalde landen, verschillen in beschikbare middelen, vervoersmogelijkheden en de inrichting van het bestuur. Leerlingen bespreken hoe deze verschillen invloed hebben op de samenleving en de kansen van mensen.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Kan versterkt worden door leerlingen te laten nadenken over hulpacties voor actuele situaties in andere landen, bijvoorbeeld door een inzamelingsactie of bewustwordingscampagne te organiseren.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** In dit thema is er geen expliciete aandacht voor het gezamenlijk vormgeven aan de democratische schoolcultuur.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Politieke besluitvorming en actieve deelname aan democratische processen komen in dit thema nauwelijks aan bod.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Thema: Oeroude verhalen

Vanzelfsprekend aangeboden burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 2 (Diversiteit):** Leerlingen maken kennis met uiteenlopende culturen en levenswijzen in de tijdvakken van jagers en boeren, Grieken en Romeinen en monniken en ridders. Ze leren over verschillen in religie, gebruiken, leefomstandigheden en maatschappelijke posities (bijvoorbeeld arm/rijk, vrij/horig).
- **Kerdoel 3 (Democratische waarden):** Bij onderwerpen als het Romeinse wereldrijk, het hofstelsel en de rol van Karel de Grote wordt ingegaan op macht, rechtspraak en de invloed van leiders, wat gekoppeld kan worden aan waarden als vrijheid en gelijkheid.

Aan te vullen met burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 4 (Maatschappelijke betrokkenheid):** Kan versterkt worden door leerlingen te laten nadenken over wat we vandaag kunnen leren van historische uitvindingen, leefwijzen en samenlevingsvormen.

Niet of nauwelijks aan bod komende burgerschapsdoelen:

- **Kerdoel 1 (Schoolcultuur):** Het thema is gericht op externe (verhalende) contexten en draagt niet direct bij aan het actief vormgeven van een democratische schoolcultuur.
- **Kerdoel 5 (Democratische betrokkenheid):** Er is geen directe koppeling met hedendaagse politieke besluitvorming of volksinvloed.
- **Kerdoel 6 (Maatschappelijke vraagstukken):** Dit thema richt zich op historische situaties en ontwikkelingen, en gaat niet in op actuele maatschappelijke vraagstukken.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht

Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Conclusie en borging

Door de combinatie van kennisontwikkeling, samenwerkend leren en reflectie op gedrag en maatschappelijke thema's worden alle zes burgerschapsdoelen telkens vanuit verschillende perspectieven ervaren en doorleefd.

Aanbeveling richting inspectie

- Neem in het schoolplan op dat de Leskracht-thema's structureel bijdragen aan burgerschapsvorming.
- Verwijs per thema naar thematische activiteiten, educatieve uitstapjes, gastdocenten/ouders, lesverslagen, leerlingproducten en observaties om de koppeling aan de kerndoelen van burgerschap zichtbaar te maken.
- Verwijs expliciet naar het gebruik van de gedragsverwachtingen (SEO-kaarten/RAS/STARS) in samenhang met het thematisch onderwijs en de procesgerichte didactiek, waarin kennis, houding en vaardigheden de kern vormen van het burgerschapsbeleid.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

LESKRACHT TAAL & LEZEN

Met het oog op de aangescherpte wettelijke opdracht tot structurele aandacht voor burgerschap in het primair onderwijs, beschrijft dit hoofdstuk hoe de werkwijze van Leskracht Taal & Lezen bijdraagt aan het realiseren van de conceptkerndoelen burgerschap (SLO, 2024). De lesplannen en werkvormen voor spreken, luisteren, lezen, schrijven en gesprekken voeren sluiten direct aan bij de thematische aanpak van Leskracht Wereldoriëntatie.

Leskracht Taal & Lezen verbindt taalontwikkeling op een betekenisvolle wijze aan kennisrijke wereldoriëntatiethema's. Hierbij oefenen leerlingen niet alleen met spreken, luisteren, lezen en schrijven, maar ontwikkelen ze ook burgerschapsvaardigheden in een rijke, relevante en activerende context. Leerlingen leren zichzelf en anderen beter begrijpen, oefenen met democratische processen, reflecteren op waarden en denken na over hun rol in de samenleving. Hierdoor wordt op een natuurlijke en geïntegreerde manier gewerkt aan alle zes kerndoelen voor burgerschap.

Koppeling aan de conceptkerndoelen Burgerschap

De geïntegreerde aanpak van Leskracht Taal & Lezen draagt bij aan de volgende conceptkerndoelen voor burgerschap:

Kerndoel 1: Schoolcultuur

Door het structureel inzetten van coöperatieve werkvormen binnen de lesplannen voor spreken, luisteren en gesprekken voeren, met aandacht voor de gedragsverwachtingen (via STARS en RAS), wordt gewerkt aan een inclusieve, veilige en actieve schoolcultuur waarin leerlingen leren samenleven en verantwoordelijkheid nemen. In de taallessen worden klassikale routines toegepast waarbij samenwerken, gespreksregels en elkaars inbreng respecteren centraal staan.

Concretisering met Leskracht Taal & Lezen:

- Binnen de taallessen wordt met coöperatieve opdrachten en peer response actief gewerkt aan veilig samenwerken. Dat gebeurt bijvoorbeeld tijdens het schrijven van verschillende tekstsoorten en genres, het voeren van een debat, het voeren van leergesprekken met uiteenlopende redeneringen of het voorbereiden van een gezamenlijke presentatie.
- De integratie van STARS en RAS (gedragsverwachtingen voor coöperatief werken en communiceren) versterkt dit doel nog verder: leerlingen oefenen dagelijks met respectvol gedrag, verbindende communicatie en samenwerking.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht

Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Kerdoel 2: Diversiteit

Leerlingen lezen en schrijven over mensen uit verschillende culturen, perspectieven en tijden. Zij leren omgaan met verschillen en ontwikkelen begrip voor andere zienswijzen, levensvormen en gebruiken.

Concretisering met Leskracht Taal & Lezen:

- Leerlingen lezen verhalen en informatieve teksten over mensen uit verschillende culturen, tijden en achtergronden.
- In de spreek- en schrijfoopdrachten verwoorden ze hun eigen perspectief én leren ze dat anderen anders kunnen denken of leven.
- Thema's als 'Werelds leven', 'Wereldse gebieden', 'St. Juttemis tot party', 'Samenleven' en 'Oeroude verhalen' bieden expliciet ruimte voor het verkennen van culturele verschillen.

Kerdoel 3: Democratische waarden

In de taal- en leeslessen wordt regelmatig gewerkt met morele dilemma's, gesprekken over maatschappelijke thema's en schrijfoopdrachten waarbij meningen en argumenten centraal staan. Leerlingen verkennen fundamentele waarden zoals vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.

Concretisering met Leskracht Taal & Lezen:

- In de taal- en leeslessen voeren leerlingen gesprekken over dilemma's en maatschappelijke thema's (bijv. vrijheid, armoede, duurzaamheid).
- Via meningsvormende lees- en schrijfoopdrachten en de bijbehorende leergesprekken leren zij hun standpunt onderbouwen.
- De leerlingen leren dat luisteren, beurtgedrag en openheid essentieel zijn voor het gesprek in een democratische samenleving.

Kerdoel 4: Maatschappelijke betrokkenheid

Binnen de thematische schrijf- en spreekopdrachten worden leerlingen uitgedaagd om zich uit te spreken over onderwerpen die hen raken. Ze denken na over hun rol in de groep, school en samenleving, en worden gestimuleerd om bij te dragen aan gezamenlijke doelen.

Concretisering met Leskracht Taal & Lezen:

- Leerlingen schrijven brieven, maken posters of voeren gesprekken gericht op verbetering van hun school of buurt (bijv. afvalproblematiek, gezonde pauzes).

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht

Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

- Binnen de thematische projecten wordt regelmatig gewerkt aan betekenisvolle eindproducten met duidelijke doelen voor een echt publiek, wat betrokkenheid stimuleert.
- De kennisrijke wereldoriëntatiethema's in combinatie met de functionele lesplannen en werkvormen dragen hier op een betekenisvolle manier aan bij.

Kerdoel 5: Democratische betrokkenheid

Door het inzetten van verschillende tekststructuren, redeneringen, gespreksvormen en gesprekstechnieken, schrijven met genrekennis en het nemen van groepsbesluiten leren leerlingen hoe zij opbouwend van mening kunnen verschillen, weloverwogen individuele keuzes en gezamenlijke besluiten kunnen nemen en verantwoordelijkheid kunnen dragen, zowel persoonlijk als samen.

Concretisering met Leskracht Taal & Lezen:

- Binnen de spreek-, luister-, lees- en schrijflessen leren leerlingen verschillende soorten redeneringen herkennen, verwoorden en toepassen, en deze inzetten in constructieve gesprekken en discussies.
- De individuele en coöperatieve verwerkingsopdrachten en keuzeactiviteiten stimuleren het maken van gezamenlijke beslissingen en het nemen van verantwoordelijkheid.
- De lesplannen en gespreksvormen uit het domein 'Communicatie' richten zich op het ontwikkelen van gespreksvaardigheden die essentieel zijn voor burgerschap, zoals inspraak, respectvol discussiëren en debatteren, overtuigen en het formuleren van heldere argumenten.
- Door taalopdrachten te verbinden aan de kennisrijke wereldoriëntatiethema's ervaren leerlingen hoe taal een middel is om grip te krijgen op de wereld en actief deel te nemen aan de samenleving.
- Leerlingen ontwikkelen kritisch denkvermogen en digitale geletterdheid door informatie te zoeken, te vergelijken en verantwoord te gebruiken, waarmee zij leren bewust en respectvol om te gaan met (digitale) bronnen.
- Differentiatie en inclusieve werkvormen zorgen dat alle leerlingen kunnen deelnemen en bijdragen, in lijn met het burgerschapsdoel van gelijke kansen.

Kerdoel 6: Maatschappelijke vraagstukken

De taallessen sluiten thematisch aan op actuele onderwerpen zoals milieu, oorlog, technologische ontwikkeling of ongelijkheid. Leerlingen luisteren, kijken, lezen, spreken, voeren gesprekken en schrijven hierover vanuit verschillende perspectieven, en leren maatschappelijke kwesties verkennen en duiden.

Burgerschapsdoelen binnen Leskracht Wereldoriëntatie, Taal & Lezen

Concretisering met Leskracht Taal & Lezen:

- De thema's sluiten aan op actuele en relevante kwesties zoals klimaat, oorlog en vrede, globalisering, ongelijkheid en technologische ontwikkeling.
- Leerlingen lezen hierover rijke teksten, voeren gesprekken en schrijven betogende, beschouwende, directieve, expressieve, verhalende en informatieve teksten.
- Ze leren zo maatschappelijke vraagstukken herkennen, en ook dat er meerdere perspectieven mogelijk zijn bij dezelfde kwestie.

Conclusie

Door de integratie van taal- en leesonderwijs met wereldoriëntatiethema's, wordt burgerschapsonderwijs op een natuurlijke en betekenisvolle manier verweven in het curriculum. Leerlingen ontwikkelen niet alleen hun taalvaardigheden, maar groeien ook uit tot actieve, betrokken en verantwoordelijke burgers.

Leskracht Taal & Lezen is daarmee méér dan taalonderwijs: het is een voertuig voor burgerschapsvorming. Door lezen, spreken en schrijven te verbinden aan betekenisvolle wereldoriëntatiethema's ontstaat een krachtige leeromgeving waarin alle zes burgerschapsdoelen doelgericht en in samenhang worden gerealiseerd.

Borging

Leskracht Taal & Lezen biedt een structurele en samenhangende invulling van burgerschapsonderwijs binnen het taalonderwijs. In combinatie met de thematische aanpak van wereldoriëntatie wordt zichtbaar gewerkt aan alle kerndoelen burgerschap. Scholen kunnen hiermee aantonen dat burgerschapsvorming planmatig, inhoudelijk doordacht en dagelijks verweven is in het onderwijsaanbod.

Aanbeveling richting inspectie

- Verwijs in schooldocumenten expliciet naar deze koppeling tussen taalonderwijs en burgerschap.
- Benoem Leskracht Taal & Lezen in het schoolplan of burgerschapsparagraaf als structurele werkwijze.
- Laat leerlingproducten en lesvoorbeelden zien die de koppeling met burgerschap concreet maken.